

ców opozycji w twierdzy brzeskiej Zdzisław Lechnicki wyraził śmiało w oczy marszałkowi swój sprzeciw i odsunął się całkowicie od życia politycznego. Zmarł w roku 1959.

Tadeusz, pułkownik artylerii konnej, kawaler Krzyża Virtuti Militari, należał również do grona najbliższych współpracowników marszałka Piłsudskiego. Był podsekretarzem stanu przy Radzie Ministrów. W roku 1939 jako jeden z nielicznych członków rządu pozostał w kraju, by walczyć z najeźdźcą. Dokonując brawurowych napadów na wroga, ze swym małym oddziałem poległ pod Janowem.

Maria, wychowanka niepokalanek w Szymanowie, w roku 1920 — przebrana za chłopca — służyła w oddziale artylerii górskiej, ufundowanym przez przyrodniego brata, Felicjana. Przed wojną gospodarowała w Bezku.

Janina była również wychowanką niepokalanek. Przed wojną gospodarowała w Kamiennej Górze. W czasie wojny aktywnie uczestniczyła w ruchu oporu.

Witold zmarł młodo, mając zaledwie 18 lat, we Lwowie. Podobno zginął w amerykańskim pojedynku. Była to tragedia, którą głęboko odczuła cała rodzina.

Klemens, jako ochotnik w wojnie 1920 roku, poległ w czasie odwrotu spod Kijowa, broniąc samotnie mostu na Dnieprze.

Wszyscy Lechniccy utrzymywali szczególnie bliskie stosunki z rodziną swojej matki.

Zofia Nowakowska (1868—1895) — najmłodsza córka Joachima i Emilii z Morchonowiczów, siostra Marii Lechnickiej, urodziła się w Skorczycach w 1868 roku.

„Była, jak mi opowiadano — pisze Maria Hemplowa — bardzo ładna, wesola i lubiąca się bawić. Zakochała się podobno w sąsiedzie, jednym z synów państwa Mazurkiewiczów z Niedrzwicy, który jednak, jako lekkomyślny, nie odpowiadał wymaganiom rodziny. Nie wiem, jak dalece przecierpiała zerwanie — zaręczona oficjalnie nie była. Zajmowała się razem z siostrą domem w Skorczycach, a potem sama po jej zamążpójściu. Wyszła za mąż za Henryka Nowakowskiego, syna zamożnego obywatela z Wołynia [...]. Henrykowie Nowakowscy mieszkali w Jeżowie. Zdaje mi się, że choć Henryk był dobrym człowiekiem (znałam go potem i lubiłam), nie byli dobraną parą. Mieli dwóch synów: Sylweryusza i Jana. Przy urodzeniu Jasia umarła Zosia, zupełnie jeszcze młodo, okrywając żałobą ojca i rodzeństwo, bardzo ją kochające.”

II. Linia Aleksandra (1795—1867), ulana

Najmłodszy syn Joachima Rocha i Zuzanny z Hoffmanów urodził się w roku 1795 w Puławach. Mając lat siedemnaście zaciągnął się, za przykładem braci, do pułku szwoleżerów Gwardii cesarza Napoleona. Brał udział w bitwie pod Lipskiem, gdzie mianowano go podporucznikiem. Po upadku Napoleona wrócił do kraju w roku 1814 i wstąpił do 4. pułku ułanów w wojsku Królestwa Kongresowego. W Powstaniu 1830, już w randze majora, odznaczył się w bitwach pod Wilnem i pod Długosiodłem. Dowodził sławną w historii Powstania szarżą podjętą samodzielnie na czele szwadronu I. pułku ułanów, do którego przeszedł z pułku 4. Szarża ta zadecydowała o zwycięstwie w tej bitwie. Za waleczność otrzymał Złoty Krzyż Virtuti Militari oraz odznakę — „Za piętnaście lat nieskazitelnej służby”. Według kronik współczesnych odznaczał się szaloną odwagą.

niezrównaną fantazją i humorem, z czego był znany w całej niemal armii Królestwa. Ciekawe i nie do pojęcia, że kiedy Aleksander po upadku Powstania powrócił do Królestwa w roku 1833 — dla uczczenia jego męstwa i sukcesu podejmował go dowodzący ongiś na Ponarach pod Wilnem generał Korff, który został gubernatorem siedleckim.

Bezpośrednio po upadku Powstania Aleksander nie wyjechał na emigrację na Zachód, lecz zatrzymał się na krótko u rodziny mieszkającej w zaborze pruskim, na Warmii. Pisze o tym w swojej genealogii Helena, jego córka. Wiadomość ta świadczy o tym, iż utrzymywano stosunki rodzinne z Hemplami z rodu papierników, którzy pozostali na Warmii po rozbiorach. Jest to ostatni ślad powiązań z Hemplami warmińskimi.

Po powrocie w rodzinne strony w roku 1833 Aleksander ożenił się z Marią Bogdanowiczówną i gospodarował w majątku Tarnowo, w powiecie chełmskim. Brał udział w Powstaniu 1863 roku wraz ze swoją córką, Marią. Zmarł w roku 1867.

Na pamiątkowym tableau Hemplów widnieje następujące jego epitafium:

Długosiodło i Wilno pamięta bój krwawy,
Tam złamał szyki wroga mąż rycerskiej sławy.

Aleksandrowie mieli pięcioro dzieci: Aleksandra (1834—1908?), Marię (1834—1904), Zuzannę, Paulinę i Helenę (1846—1932).

Aleksander (1834—1908?), jedyny syn Aleksandra i Marii, urodził się w Tarnowie na Chełmszczyźnie w roku 1834. W pamięci rodziny pozostał człowiekiem o oryginalnej indywidualności i bystrym umyśle, ale bardzo niepraktycznym i pozbawionym życiowej energii, chociaż zasłużył się jako dzielny powstaniec 1863. Wspomina go w swoim pamiętniku profesor Władysław Tatarkiewicz (Teresa i Władysław Tatarkiewiczowie, *Wspomnienia*, Warszawa 1981, s. 186):

„Do Krzywowoli [majątek Antoniego Domaszewskiego — Z. J. B.] często na dłuższe pobyty przyjeżdżał Aleksander Hempel, towarzysz wuja z Powstania roku 1863 i przyjaciół. Gdy przyjechał, miał pokój w oficynie, wychodził z niego rzadko, nawet posiłki raczej przynoszono mu do pokoju. Nie wypuszczał (byle jakiego) cygara z ust, ale nie pozwalał otwierać w pokoju okna. Całymi dniami grywał w winta z «trzech

dziadami» (sam). Mówiono o nim słusznie, że jest oryginałem i ten wyraz wszedł wtedy do mojej świadomości, a wyobrażenie oryginała sprzęgło się z postacią starego Hempla.”

Pod koniec lat sześćdziesiątych Aleksander obsiał większość swych pól makiem i był bliski bankructwa. Nie przejął się tym jednak, tylko wybrał piechotą do Paryża, by prosić Napoleona III o odbudowanie Polski. Zapewne niedaleko zaszedł, bo wkrótce Prusacy pobili Napoleona.

Po utracie majątku Tarnowo w roku 1875 (na skutek kryzysu w rolnictwie) Aleksander spędzał czas jeżdżąc do przyjaciół. Między innymi do Felicjana Lechnickiego w Serebryszczu, za którego wyswatał Marię Hempel ze Skorczyca i do Jana Roztworowskiego w Milejowie. Zmarł bezżennie w późnym wieku. Na nim wygasła ta linia Hemplów.

Maria (1834—1904), etnografka, powstaniec 1863 — córka Aleksandra i Marii z Bogdanowiczów urodziła się w Pułaczowie w roku 1834. Gdy w roku 1875 majątek Tarnowo wyszedł z rąk rodziny, zarządzała gospodarstwem kobiecym w pobliskich dworach swych krewnych i znajomych w Słupii, Skorczycach, Nadrybiu, Samokłeskach i Węglinie.

Na wybór studiów botanicznych wpłynął jej kuzyn botanik inżynier K. Łapczyński. Rezultatem jej zainteresowań naukowych były obfite zielniki oraz artykuły, które drukowała między innymi w „Pamiętniku Fizjograficznym” w roku 1885.

Nawiązała kontakt z Oskarem Kolbergiem. Jego poszukiwania materiałów do opisów etnograficznych różnych dzielnic kraju skierowały Marię ku zainteresowaniom ludoznawczym. Ułatwiła ona Kolbergowi orientację w nowym dla niego materiale ukraińskim i dostarczyła sporo opisów zwyczajów ludowych ze znanych sobie okolic. Również wiele tekstów literackich, zbieranych samodzielnie po wsiach. Materiały te weszły do opracowanego przez Kolberga tomu pierwszego wydawnictwa *Chełmskie — obraz etnograficzny* (Kraków 1890) oraz stały się podstawą tomu drugiego, wydanego już po śmierci Kolberga.

Maria próbowała również swoich sił na polu literackim. Wydała *Dzieje Starego Testamentu w skróceniu* (Warszawa 1884).

Zmarła w Węglinie 3 lutego 1904 roku.

A oto wyjątek z książki Marii Bruchnalskiej — *Ciche bohaterki. Udział kobiet w Powstaniu Styczniowym* (Miejsce Piastowe 1933 s. 264):